

La Farga de Banyoles

crònica

Durant els dies 25 i 26 de novembre s'ha celebrat a Banyoles el Col·loqui de la Farga, promogut pel Centre d'Estudis Comarcals i la UPC de Girona, amb el suport d'institucions, col·legis professionals i associacions. El programa de la reunió es desenvolupà sota el lema: «Banyoles: una mostra excepcional de farga catalana», amb els següents apartats.

1. «La farga dins el context històric i geogràfic», a càrrec de J. Mascarella (CEC, Ripollès) *Consideracions genèriques de les fargues a Catalunya*; Marta Sancho (UB) *Les fargues medievals: els precedents de la farga catalana*; Domènec Miquel (ETSEIB-UPC) *Fargues*

2. «La farga com a fenomen tecnològic», a càrrec de Julià Simon (ETSEIB-UPC) *El procés d'obtenció del masser*; Pere Molera (UB) *Els productes de la farga*; J. Ma. Mata (EUPM-UPC) *Menes de ferro catalanes*; Joaquín Mateu,

Martinet per compactar, avui desmuntat.

E. SANZ

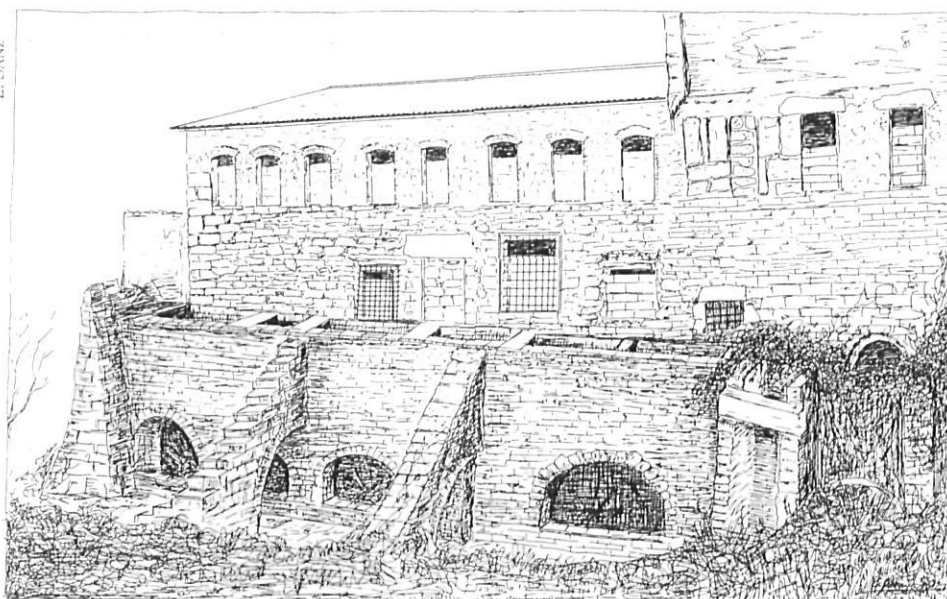
Projecció comentada d'una pel·lícula inèdita sobre les fargues de Ripoll i de Banyoles de l'any 1965.

3. «Experiències de restauració» a càrrec de Ma. Mercedes Urteaga i Txomin Ugalde (CE Arkeolan, Guipúzcoa) *El parque histórico-monumental de Agorregui*.

4. «La farga de Banyoles» a càrrec de J. Moner (CEC Banyoles), *Síntesi històrica i arquitectònica*; E. Sanz (CEC Banyoles), *Els darrers anys de la farga*; Ll. Privat (CEC Banyoles), *Aspectes funcionals*.

Les dues primeres parts del Col·loqui van cobrir la jornada del dissabte, amb pleníssima dedicació; les altres dues parts es van deixar per al dia següent. Naturalment, les referències a Banyoles en les exposicions

El canal hidràulic, energia per a tres rodes i trompa d'aigua

E. SANZ

orals, amb complements gràfics o audiovisuals, es relacionaren al voltant de la nostra farga, els seus testimonis i la seva història: tant en matèries primeres i residuals, en productes acabats o sense acabar, com en instruments i estris. Cal fer notar, meritòriament, que aquell grup d'especialistes sempre estigué disposat a atendre qüestions referents a la nomenclatura d'estrís o de procediments, i també de toponímia o antroponímia, cosa que donà un toc humanístic i filològic molt adequat als temes que es tractaven.

Al final de les exposicions i col·loquis, es féu una visita a la farga, on durant aquest estiu i tardor s'ha estat portant a terme una àmplia recuperació de la seva estructura hidràulica, amb resclosa condicionada i plena d'aigua, cosa no vista en els últims 40 anys; el sistema de comportes i canal energètic per a les seves tres rodes hidràuliques i la trompa d'aigua; canals d'alleugerament i desguàs... En la seva estructura interna, amb la construcció del primer forjat, en el qual es deixa espai per a un futur mirador cap a l'interior, a mena d'observatori. En la seva planta baixa, on es pot contemplar el martinet de compactar en estat gairebé d'utilització, i el de conformar, a trossos i desmantellat, però amb possibilitat de recuperació; també dos forns, un d'ampli, de rescalfament, amb un crisol d'obra al seu extrem, per al tractament i fusió del coure, i un altre més petit darrera la trompa d'aigua amb caixa dels vents. Ambdós forns romanen plens i

*Roda
hidràulica
de fusta.*

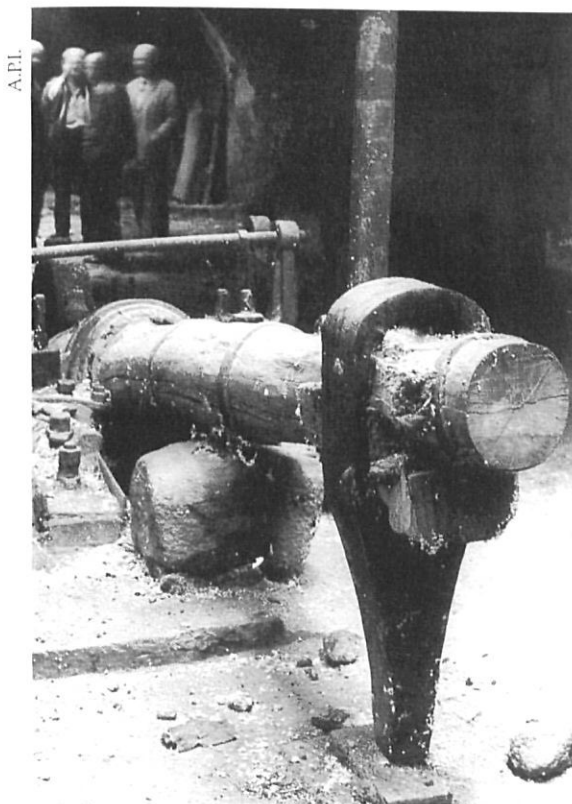
s'han deixat així, com el paviment sobreposat, per a una posterior fase d'estudi arqueològic.

Els visitants, especialistes en la seva major part, van quedar sorpresos davant la gran quantitat de detalls que poden ser observats en l'obra de fàbrica i en l'utilatge de la farga, i també de l'ampli espai que disposa per a les seves instal·lacions; i van discutir

sobre la reconversió que va caldre fer a l'edifici a l'any 1685, per tal de transformar l'anterior i possible disposició, adequada al ferro, en una altra disposada per al coure. Aquest és el gran problema que queda pendent d'estudi.

Se n'ha extret la conclusió que en aquesta aventura —recuperar la farga de Banyoles— després de divuit anys de preocupacions i dubtes, després d'aconseguir la propietat per al Comú a través d'una permuta i gràcies a la bona disposició que van tenir els propietaris senyors Escatllar, després de diverses intervencions evitant runes irreparables i, sobretot, després de les últimes restauracions, possibles gràcies a l'ajuda de la Diputació i Ajuntament, s'està entrant en una fase de projectes definitius. La farga de Banyoles, gairebé tres segles d'aram i, segurament, algun altre de ferro, pot arribar a ser una mostra fàcilment recuperable de farga catalana. Com? Per a què? Aquest és un problema que, encara que ens el plantejem aquí, a Banyoles, ens sembla que és d'instància superior. Es tracta d'un testimoni patrimonial que cal que sigui respectat i cuidat.

*Martinet per
compactar.*

ERUNDÍ SANZ